

najboljše možne načine, kako v danih okoliščinah dati učencem najboljše, kar v tistem trenutku premorem.

Učenje ni staromodno

Kot učitelj se veliko ukvarjam tudi z vprašanjem, kako pripraviti učence do tega, da se bodo učili, saj še niso dovolj zreli, da bi vedeli, da se učijo zase. Kolikor se le da, jih je treba z dobro zasnovanimi urami, opozorili, kam v širši kontekst neka tema sodi, z dodatnimi nalogami za tiste, ki želijo več, z rednim preverjanjem razumevanja, z dodatnimi aktivnostmi siliti v to, da ne zaspijo. Delo otežuje splošna klima v družbi, ki je trenutno nenaklonjena delu za boljše rezultate (nikakor pa ne boljšim rezultatom, do njih naj bi se prišlo brez dela).

Ko pa učitelju uspe učence pripraviti do tega, da predmet začnejo obravnavati resno, torej da se učijo, mora sam neprestano iskati ravnotežje med faktografskim in nefaktografskim znanjem (razumevanje, analiza, sinteza, vrednotenje). Sama namreč določene podatke razumem kot ogrodje, brez katerega ni mogoče dosegati tako imenovanih višjih taksonomskih stopenj znanja (ob že zgoraj omenjenih – razumevanju, analizi, sintezi, vrednotenju tudi kritično mišljenje, delo z viri, timsko in sodelovalno delo). Brez slednjih pa ni sodobne šole; v njej je učitelj več kot samo prenašalec znanja, saj je to toliko lažje dostopno, kot je bilo v časih, ko sem sama hodila v šolo. Učitelj mora postati mentor, ki učencem ob vsebinah 'svojega' predmeta daje tudi sebe in deli z njimi svoj čas in ideje.

Učitelj naj ne 'zaspi'

Predvsem pa je pomembno, da ne pozabi nase – s stvarmi, ki so zanj izziv, mora skrbeti za svoje 'začudenje' nad svetom, bojevati oster boj proti rutini in skrbeti, da bo res dober zgled. Pri tem ne mislim, da mora biti popoln, ker to ni naravno, učenci pa pretvarjanja ne marajo. Marsikaj pa oprostijo, če je učitelj pristen in pošten do sebe in drugih, predvsem pa strožji do sebe kot do ostalih. ■

Hvaležna za vsak trenutek

Pogovor z dr. Rosvito Pesek

✍ Silvo Šinkovec

Rosvita Pesek je diplomirala iz novinarstva, magistrirala iz mednarodnih odnosov na Fakulteti za družbene vede in doktorirala iz novejšje zgodovine na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Najbolj jo poznamo z nacionalne televizije kot voditeljico različnih oddaj, predvsem Odmevov. Je avtorica knjig Osamosvojitve Slovenije: ali naj Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država? (2007), Skupščinski koraki k samostojni državi (2008), Osamosvojitvena vlada: kako so gradili državo (2012). Predavala je na Slomškovem dnevu na Ponikvi, 22. septembra 2012. Govorila je o odnosu do države, do domovine. Z žarom, zanosom, realno in izzivalno. Požela je močan aplavz. Nekdo s tribune je rekel: "Če bi kandidirali za predsednico države, bi vas gotovo volil." Tudi to je odmevalo v aplavzu. Neposredna in s svojimi jasnimi stališči, spoštljiva in tenkočutna. S ponosom in z ljubeznijo do domovine.

Kot novinarka, žena in mati, raziskovalka ter predavateljica vsak dan intenzivno

spremljate dogajanje doma in v svetu. Kako doživljate današnji čas?

Današnji čas doživljam kot čas nenehne samospraševanja in iskanja odgovorov. Ko moram znati vsaj pri sebi odgovoriti na številna vprašanja, ki se v naši družbi dnevno odpirajo. Problem politične pokvarjenosti, dvojne morale, laži, sprenevedanja, nizke politične kulture, nizke državljanske zavesti, odsotnost narodne zavesti, še vedno prisotnost strahu ...

Da ne bo pomote. Mislim, da živimo izredno intenziven, pomemben čas. Čas prebujenja. Mislim, da nas večina živi dobro, skladno s svojim prepričanjem in dokaj zadovoljno. Da živimo na najlepšem koncu sveta, bi se pravzaprav morali zavedati vsak trenutek dneva. Da delamo, znamo delati, ustvarjati, se veseliti, ceniti vrhunsko. Da pa nekateri ne razumejo, da je moderni čas čas nenehne naprežanja, ko se je treba vsak dan učiti, se izpopolnjevati, napredovati, ko na lovorikah včerajšnjega dne preprosto ne moremo več spati, ko je treba loviti tempo, ki ga narekuje nova doba. Mnogi ga ne zmorejo in začnejo zaostajati, mnogi se hitrosti ne zavedajo, zapadejo v odvisnost. Šibkost jih zlomi.

Smo v času, ko se vse bliskovito spreminja in ko je treba veliko energije usmeriti v to, da tem spremembam sledimo. Nisem pa kritizerka in sem precej bolj pozitivistično in optimistično usmerjena, kot bi lahko morebiti kdo razbral iz mojega javnega dela v *Odmevih*. Pri nas je veliko lepega; vidim uspešne podjetnike, izjemne kulturnike, vrhunske športnike, razdajajoče se učitelje – mentorje v pravem pomenu

besede, vidim ogromno srčnih ljudi, pripravljenih pomagati, in vidim tudi kakšnega dobrega igralca na političnem prizorišču. Vidim tudi ogromno radovednih mladih obrazov, željnih znanja in priznanja.

Kako doživljate 'stanje duha' v naši domovini?

Doživljam ga kot stanje družbe v prehodu, kot veliko močvirje. Nek družbeni red in sistem se je sicer uki-

nil, nadomestil ga je nov, demokratičen, svoboden, a so usedline starega z zajetno dozo vrednostnih opredelitev po več kot dveh desetletjih še vedno zelo prisotne. Naše glave so jih še vedno polne. Ko se je nekaj spremenilo na papirju, še ne pomeni, da se je spremenilo tudi v ljudeh, čeprav smo te spremembe v veliki meri pozdravili. Stanje duha pri nas povsem ustreza trditvi, da so najbolj dolgotrajne in najbolj vztrajne meje v naših glavah

tiste, ki si jih sami postavljamo (pač glede na to, kako so nam bile privzgojene) in jih z veliko težavo zapuščamo. Primer: tajna politična policija, nekoč imenovana UDBA ali SDV, je vzbujala strah in počela najbolj nagnusne stvari; od aretacij ljudi, izsiljevanja, izginotja nedolžnih do prisluškovanja ipd. In ob prelomu režima l. 1990 je imela največ sodelavcev.

“ Ne vem, katera nacija ali kateri državni šolski sistem na tem svetu učencem na koncu učnega leta v dveh šolskih urah (!) predstavlja nastanek države, v kateri živijo, in okoliščine, povezane s tem. To, da gre za novejšo slovensko zgodovino, sploh ne more biti in ni noben izgovor. Tudi če bi državo dobili včeraj, bi bili dolžni jutri našim zanamcem povedati čim več o tem. ”

Ko smo komunizem zavrgli in sprejeli demokratično družbeno ureditev, ali kot bi rekel prof. Bučar, ko se je državljanska vojna končala, naj bi prekinili tudi s totalitarno prakso naših tajnih služb. Njeni nekdanji sodelavci pa naj glede na to, kaj so počeli v nedemokratičnem režimu, v novem demokratičnem sistemu ne bi več zasedali pomembnih gospodarsko-političnih javnih funkcij. In vendarle danes v državnem zboru sedi sodelavec te tajne službe, ki je v tujini ovajal svoje prijatelje. Če bi naredili prelom glede stanja duha tudi v naših glavah, če ne bi bili še vedno v močvirju, ta mož v najvišjem predstavniškem telesu slovenskih državljanov ne bi smel več sedeti.

Intenzivno raziskujete osamosvojitve Slovenije, vzpostavitev samostojne države. Zakaj se posvečate prav tej temi?

Zato, ker je bil tu dosežen najbolj veličasten cilj: lastna država! Stoletja prej je nismo dosegli, vedno nas je premetavalo iz enega imperija v drugega, iz kraljevine v federacije in nikoli nas ni bilo 'dovolj' za samostojno tvorbo. Ko smo leta 1991 kot dvomilijonski narod vzpostavili lastno državo, smo s tem postavili tudi pogoje, da preživita naš jezik in naša kultura. Dogajanje

Foto: osebni arhiv

ob koncu 80. in v začetku 90. let prejšnjega stoletja sem spremljala še kot študentka in novinarka začetnica, a je bilo dovolj impresivno, da sem si ga za večno vtisnila v spomin. Po skoraj 20 letih je iz teh impresij (in 4-letnega trdega dela) nastal tudi moj doktorat, lani pa že tretja obsežna knjiga.

**Kaj bi morala storiti naša država, da bi gradila zdravo samospos-
šтовanje – zdrav odnos do lastne
zgodovine, do sedanjosti – in si s
tem odpirala pot v prihodnost?**

Prav ste postavili vprašanje: “Kaj bi morala storiti naša država ...?” Za začetek bi morala država ‘narediti’ državne praznike za praznike. Poglejte, kako praznujemo. S proslavami se smešimo, enim prepovedujemo prihod nanje, še iz tega, katero kitico himne naj bi zapeli, naredimo problem. Naši prazniki so obeleženi z državnimi proslavami, ki so ena sama žalost. Eno samo svetobolje, slovenstva le za vzorec. Kot da ne bi imeli kaj poudariti, kaj pokazati. Začelo pa se je že s 5. obletnico slovenske države, na kateri je bil v ospredju *Kons* 5 s Kosovelovim verzom: “Gnoj je zlato, zlato je gnoj ...” A bi se vi dobro počutili ob takih proslavah? A bi res slavili in bili ponosen državljani te mlade države?

Pred dobrim letom je ena od profesorice zgodovine na gimnaziji v svojem članku potožila, da je v dvajsetih letih le enkrat poučevala o osamosvojitvi Slovenije, ker je ta tema na koncu programa, ko se šola že zaključuje in zmanjka časa. Kako komentirate to dejstvo?

Kot katastrofo. Ne vem, katera nacija ali kateri državni šolski sistem na tem svetu učencem na koncu učnega leta v dveh šolskih urah (!) predstavlja nastanek države, v kateri živijo, in okoliščine, povezane s tem. To, da gre za novejšo slovensko zgodovino, sploh ne more biti in ni noben izgovor. Tudi če bi državo dobili včeraj, bi bili dolžni jutri našim znanjem povedati čim več o tem. To težavo z učnim načrtom zgodovine in osamosvojitvijo Slovenije poznam in o njej govorim, kjer koli je priložnost, a nihče ne sliši. Tema o nastanku slovenske države oz. osamo-

Foto: Janko Jarc

svojitve pride pri zgodovini na vrsto v 4. letniku, in to povsem na koncu, ko so vsi z mislimi že pri maturi in ko se jim nič več ne ljubi. Veliko vprašanje pa je, ali do teme sploh pridejo, kakšna ura namreč tudi odpade in so potem v zaostanku ... Gimnazijci imajo na primer priročnik za slovenščino na ustni maturi, kjer sta v nekaj stavkih omenjena osamosvojitveni čas in plebiscit. Za datum, ko smo odšli na plebiscit, pa je napisan 3. (!) in ne 23. december.

Tako smo v slovenskih šolah glede na količino časa, odmerjenega spoznavanju nastanka lastne države, gotovo svetovna posebnost.

Ne bi bilo bolje poučevanje zgodovine začeti z nastankom samostojne Slovenije in potem razlagati vso drugo zgodovino? Tako ne bi nikoli zmanjkalo časa.

Se strinjam. Saj tudi vi, ko kam vstopite, poveste najprej, kdo ste in zakaj ste tukaj, mar ne?

Kaj bi mladi morali vedeti o osamosvajanju Slovenije?

To je obsežno vprašanje. Gotovo pa morajo vedeti, da je slovenska osamosvojitve nastala na temelju odločitve za plebiscit in na njem. Da smo se Slovenci

23. decembra 1990 na temelju pravice do samoodločanja odločili, da hočemo živeti v suvereni državi. Vprašanje se je glasilo: “Ali naj Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država?” Na to vprašanje je 88,5 % vseh volivcev odgovorilo z *da*. Plebiscita se je udeležilo 92 % ljudi, vpisanih v volilne imenike. Demosova vlada, ki jo je vodil Lojze Peterle, si je po plebiscitu vzela še 6 mesecev časa, da je pripravila Slovenijo na lastno življenje. 24. junija 1991 je skupščina določila, da bo nova slovenska zastava trobojnica z grbom, določila je tudi novi slovenski grb. 25. junija 1991 je skupščina razglasila samostojno in neodvisno državo Republiko Slovenijo. Še isti večer nas je priznala sosednja Hrvaška in mi njo. Dan potem so tanki JLA in oklepniki krenili proti mejnim prehodom na Primorskem, na trgu pred skupščino pa smo imeli osamosvojitveno proslavo. Na njej je predsednik države Milan Kučan dejal,

“ Stanje duha pri nas povsem ustreza trditvi, da so najbolj dolgotrajne in najbolj vztrajne meje v naših glavah tiste, ki si jih sami postavljamo (pač glede na to, kako so nam bile privzgojene) in jih z veliko težavo zapuščamo. ”

da "so nocoj dovoljene sanje, jutri bo nov dan". Sledila je 10-dnevna vojna, ki sta jo proti Sloveniji vodili Jugoslovanska armada in zvezna vlada, ki nikakor ni dovolila, da bi Slovenija in Hrvaška postali samostojni državi. To sta bili najbolj razviti republiki v *Socialistični federativni republiki Jugoslaviji*, iz katere sta bežali. V njej se je od sredine 80. let prejšnjega stoletja krepil srbski vpliv, ukinjala se je avtonomija kosovskim Albancem in Vojvodini. Za Slovence,

“ Zame je zgodovina tudi eden najpomembnejših atributov, ki me kot pripadnico slovenskega naroda določa, nekaj, kar moram poznati, kar želim vedeti, in tisto, zaradi česar sem v točno tem okolju zrasla takšna, kot sem. ”

ki smo v tej nekaj več kot 20-milijonski državi veljali za enega najmanjših narodov, je bila to zadostna grožnja, da bi lahko svojo avtonomijo, predvsem jezikovno in kulturno, izgubili. Ker je bila Jugoslavija enopartijska država, v kateri volitve niso bile svobodne in demokratične, vodilna vloga pa je po ustavi pripadala partiji, se je moral najprej najti pogum. Pogum, da so se ljudje začeli zbirati in izražati svoje politično prepričanje, da so se kljub prepovedi organizirali v politične zveze (stranke) in napovedali boj za oblast. Prva med njimi je bila *Slovenska kmečka zveza* (1988), za njo pa so v letu 1989 nastale številne druge. Šest od novonastalih zvez se je konec leta 1989 povezalo v koalicijo *Demos*. Beseda *Demos* je nastala iz besed *DEMokratična Opozicija Slovenije*. Vodil jo je intelektualac, politična žrtev v komunističnem režimu in nekdanji zapornik dr. Jože Pučnik. Koalicija *Demos* je na prvih svobodnih in demokratičnih volitvah zmagala ter tako dobila priložnost, da uresniči svoji najpomembnejši volilni obljubi. To sta bili: demokratičen politični sistem in suverena država slovenskega naroda. V pičlih dveh letih, kolikor je koalicija oz. Demosova vlada obstajala, ji je uspelo uresničiti obe obljubi.

Kaj je narodna zavest?

Narodna zavest je zavest o pripadnosti narodu, je zavest o jezikovni

in kulturni enotnosti, ki daleč presega državne meje. Za nameček je pri Slovencih še najbolj izpostavljena v slovenskih skupnostih, v slovenskih okoljih, ki niso znotraj meja Republike Slovenije. Nad tem bi se morali zamisliti. Atributi zavesti so poleg jezikovnih in kulturnih še verski, politični, gospodarski, znanstveni, vojaški, naravni ...

Kaj pa narodna in nacionalna identiteta?

Ja, zdaj morava iti po vrsti. Najprej k samo na videz enakima pojmom 'narod' in 'nacija'. Za Angleže razlike ni. Pri njih je 'zunanja oblika' – državnost že vseskozi izenačena z narodom. Stare tvorbe pač.

Pri nas, ki dolgo nismo imeli svoje državnosti, pa je, ko govorimo o slovenski naciji, to tisto 'stanje', ko smo se zavedli možnosti, da uresničimo aspiracije po svoji državni obliki, in ko smo to svojo državo Republiko Slovenijo tudi dosegli. Pri narodu so prvine državniške zavesti prisotne v manjšem obsegu.

“ Na osamosvojitveni proslavi je predsednik države Milan Kučan dejal, da "so nocoj dovoljene sanje, jutri bo nov dan". Sledila je 10-dnevna vojna, ki sta jo proti Sloveniji vodili Jugoslovanska armada in zvezna vlada, ki nikakor ni dovolila, da bi Slovenija in Hrvaška postali samostojni državi. ”

Nacionalna zavest je tesno povezana s pojmom nacionalne identitete, je njena sestavina. Poleg zavesti identiteto tvorita še nacionalni karakter in nacionalni stereotipi.

Ste doktorica zgodovinskih znanosti. Kaj je zgodovina?

Zgodovina je učiteljica življenja. Je orodje za razumevanje naše sedanjosti, pa tudi tistih dogodkov, ki se jih samo z opazovanjem sedanjosti ne da pojasniti. Zame je zgodovina tudi eden najpomembnejših atributov, ki me kot pripadnico slovenskega naroda določa, nekaj, kar moram poznati, kar želim vedeti, in tisto, zaradi česar sem v točno tem okolju zrasla takšna, kot

sem. Vsa ta zgodovina je tudi moja zgodovina, je zgodovina naroda, ki govori isto govorico kot jaz, živi na skupnem ozemlju, pripada podobnemu kulturno-umetniškemu krogu in že 21 let samostojno odloča o svoji usodi.

Ob katerih temah se najbolj oblikuje narodna in nacionalna identiteta?

Trenutno gotovo daleč najbolj ob uspehih naših športnikov. Ob državnih praznikih visijo slovenske zastave le tu in tam; pogledajte si podobe, ko se po velikanki v Planici spustijo naši orli. Opazili boste belo-modro-rdeč svet, pravo bogastvo naše trobojnice. Ali pa ko se po pohorskih strminah spusti naša lisička Tina ... Ali pa ko Primož Kozmus teče častni krog po olimpijskem stadionu, zavrt v slovensko zastavo.

So pred vami nove teme raziskovanja, novi izzivi?

Seveda. Nabranega imam že veliko gradiva, samo ubesediti in povezati ga je treba. Prvi večji izziv bo brez dvoma življenje in delo dr. Jožeta Pučnika. Se pa zavedam, da je to tudi velika odgovornost. Napisati znanstveno delo o enem najbolj pomembnih Slovencev prejšnjega stoletja je dolžnost in hkrati velika strokovna zavezanost, da ga osvetlim takšnega, kot je bil – z vsem njegovim trpljenjem in tudi političnimi napakami.

Kaj imate radi, kaj vam veliko pomeni?

Največ mi pomenijo moja družina in prijatelji. Trenutno se miselno še največ ukvarjam s tem, kako bom preživela čas, ko bo moj ptiček razprl peruti in odletel iz gnezda. Zdi se mi, da je to ena posebna bolečina vseh mam, posebej tistih, ki imamo edince. In ta čas se v našem gnezdu nezadržno bliža. Potem pridejo na vrsto novinarsko delo, raziskovanje zgodovine, pisanje knjig, glasba, zemlja in vrt, tek kot najbolj pravšnji za premislek o pomembnejših odločitvah, pa večkrat tudi samota; ko preprosto samo diham, gledam v nebo in se zahvaljujem za vsak trenutek.

Hvala za pogovor. ■